

Zápis

z obhajoby disertační práce pana Mgr. Davida Mračka

konané dne 21. května 2015

téma práce: „Vzájemné postavení didaktiky překladu a translatologie“

přítomní: prof. PhDr. Ivana Čeňková, CSc. (předsedkyně), prof. PhDr. Jana Králová, CSc. (oponentka), prof. PhDr. Irena Semrádová, CSc. (oponentka), doc. PhDr. Gabriela Veselá, CSc., doc. PhDr. Tomáš Duběda, Ph.D., PhDr. Bc. Tomáš Svoboda, Ph.D. (školitel), PhDr. Mgr. Stanislav Rubáš, Ph.D., PhDr. Radek Eichl, Ph.D., Mgr. Vanda Obdržálková, Ph.D., Mgr. Věra Kloudová, Ph.D.

Předsedkyně komise paní prof. PhDr. Ivana Čeňková, CSc. zahájila obhajobu a představila přítomným kandidáta a také členy komise.

Školitel představil doktoranda a seznámil komisi s uchazečem a jeho dizertační prací. Vyzdvihl, že již během studia aktivně a intenzivně přispíval k chodu celého ústavu a podílel se i na projektech. Zdůraznil, že doktorand se velmi pečlivě věnoval přípravě disertační práce. Rovněž si velice cení jeho aktivního zapojení do přípravy programu EMT – program je jedním z témat dizertace. Práce je inovativní, první svého druhu u nás, kvalitně odvedená.

Kandidát seznámil přítomné se svou disertační prací. Sdělil zejména: Práce je teoreticko-analytického charakteru. Jejím cílem bylo zjistit, jaké postavení zaujímá didaktika v rámci translatologie, jak se tento vztah vyvíjel, jak se průběžně měnilo její postavení. Jde o popis didaktiky coby dynamické složky translatologie, jakým způsobem se inspiruje v dílčích disciplínách translatologie, jakým způsobem má teorie překladu vliv na didaktiku překladu. Téma je zkoumáno v různých didaktických kontextech, z nejrozličnějších úhlů pohledu. Výuka překladu je rovněž nazírána jako součást lingvodidaktiky. Práce zkoumá postavení teorie z hlediska chronologického – jak se teorie uplatňuje v učebním procesu, zda jde ruku v ruce

AW.

teorie s praxí. Metateoretická analýza spočívá nejen ve studii translatologické literatury, jak lze aplikovat teorii, a to z hlediska jednotlivých aktérů (studenta, učitele). Dále jsou zmíněny jednotlivé metody ve výuce překladu, kde dochází v poslední době k převratným změnám. Popsány jsou i moderní přístupy: transgresionismus, konstruktivismus atd. Je na učitelích či badatelích, aby dále propagovali a šířili tyto metody. Existuje mnoho nástrojů, je záhodno dělat osvětu v této oblasti (jeden z budoucích cílů kandidáta).

Empirická část je zaměřena na vyučující překladu, metateoreticky analyzuje materiály z jednotlivých pracovišť (např. Útrf). Jako metodologický nástroj posloužily polostrukturované rozhovory, na základě nichž se zkoumala míra teoretických poznatků využitá v praxi, dále jaké metody využívají k aplikaci teorií, jaké ohlasy mají učitelé, jaké jsou reakce studentů, dotazovaní se také zamýšleli nad příčinami neoblíbenosti teorie. Někteří z respondentů pocházejí i z jiných pracovišť, aby byly zajištěny i jiné výukové kontexty než Útrf (např. překladatelské kurzy pro širokou veřejnost). Při výběru respondentů bylo zohledněno i generační hledisko. Setkání byla velmi obohacující a inspirativní.

Závěr práce shrnuje klíčové myšlenky teoretické i empirické části, jde především o představení modelů pro výuku překladu. Omezující je faktor času, bylo by třeba rozšířit časovou dotaci. Je představen i určitý přesah teorie do praxe, neboť cílem práce bylo, jak „dostat“ teorii do praxe.

Poté oponentky přečetly své posudky (prof. PhDr. Jana Králová, CSc., prof. PhDr. Hlona Semrádová, CSc.). Prof. Králová: Vyzdvihla jako důkaz kvality práce nabídku vypracovat a sepsat kapitolu v zahraniční monografii věnované didaktice překladu.

Kandidát David Mraček odpovídá na posudky oponentů. Delší příprava dizertační práce se nakonec ukázala jako výhoda, neboť některé klíčové myšlenky by při kratší přípravě nezazněly. Konceptuální rozvržení bylo náročné. Doktorand vychází především ze své bohaté pedagogické praxe, což se také odráží ve zjištěných výsledcích. Řadu podnětů z dizertační práce lze aplikovat nejen do vlastní pedagogické činnosti, ale i vlastní překladatelské činnosti. Práce pokrývá vztah mezi didaktikou a translatologií za posledních padesát let a soustředí se i na různé geografické oblasti. Práce bohužel nezohledňuje španělsky mluvící oblast, kde dochází od 90. let

k rozvoji pracovišť, kde se vyučuje překlad (a tlumočení). Okrajově je zmíněna i frankofonní oblast a východní (sovětská) translologie.

Zájem o teorii se u doktoranda projevil již za dob studií. Zabývá se otázkou, jak teorie může pomoci studentům pochopit překladatelský proces a kompetence, které jsou dosti složité, tudíž v nich má teorie význačné místo. Problém spočívá také v tom, že teorie bývá často odtržena od praxe, teorie se nicméně může projevit také jako reflektování každého překladatele.

Dotaz prof. Králové: Proč se problematikou překladu zajímají odborníci z neanglofonní oblasti? Areálová a jazyková problematika? Anglofonní svět dominuje jazykově a nemá potřebu řešit otázku překladu obecně. Navíc jako *lingua franca* se prosazuje angličtina. Minoritní kultury musí překládat a být překládány, aby se prosadily. Anglofonní autoři často ignorují problematiku překladu v rámci mezikulturní komunikace. Studijní programy v anglosaské oblasti jsou v poslední době na vzestupu. Jednou z teoretiček z majoritních kultur, které se zabývají teorií překladu, je např. Christina Schäffnerová.

Filozofické myšlenky: *Poesis* od Aristotela, proces tvorby a tvoření – učitel je nazírán jako tvůrce výuky, díky teorii a reflexi má kontrolu nad učebním procesem, vytváří jednotlivé hodiny a semináře, soustředí se na osobnostní rozvoj žáka. Překladatelství je vlastně procesem celoživotního vzdělávání, díky teorii si můžeme leccos uvědomit, poznat nejen proces, práci s texty, ale i sebe sama. Teorie je i jakýsi tmelící princip, který umožňuje studentovi či praktikovi kontrolu nad prací i sebou samým.

Habermas usiluje o racionální komunikaci, racionální komunikační jednání. Zatímco proces učení je pak procesem manipulačním, tradiční vzdělávací systém se studentem manipuluje. V racionálním kontextu jednání naopak partneři v komunikaci (učitel-žák, žák-žák) spolu komunikují bez omezení, vyjadřují svobodně své názory, postoje či potřeby.

Také výuka překladu může být vnímána jako komunikace. Někteří teoretici dokonce usilují o zrušení nadřazenosti učitele (transgresionismus). Student překročí určitou „umělou bariéru“ mezi sebou samým a úkolem, je třeba, aby student a učitel dospěli na úroveň komunikačních partnerů, aby mezi nimi nepanovaly žádné mocenské vztahy ani hierarchie. Poté se student stane sám zodpovědným za svůj učební proces a poznatky i dovednosti si později může odnést do praxe. Učitel by měl být facilitátor, kouč, mentor, česky průvodce.

Oponentky byly spokojeny s vystoupením a reakcí kandidáta.

Diskuse:

Doc. Duběda: Práce je interdisciplinární (translatologie + lingvodidaktika, přesah do sociologie). Téma je koherentně zpracováno, text je velmi svědomitý a erudovaný.

Dr. Rubáš: Jak se povedlo přenést teorii do kandidátovy vlastní výuky překladu? Došlo ve vlastní výuce k zrušení hierarchií?

Doktorand: Po dopsání práce bylo možné poznatky z práce aplikovat v seminářích. Nicméně velkým omezením je časová dotace. Během hodin usiluje o autonomii studenta. Jedním z hledisek je i skutečnost, že kandidát učí pouze v bakalářském programu, v magisterském studiu jsou studenti samostatnější. Učitel je jakási ruka, která studenta stiskne, postupně jej pouští, a když se dostane do praxe, ruka ho pustí. Principy lze dobře aplikovat především v projektové výuce. V prvních ročnících student potřebuje vedení ze strany učitele. Existují však i určitá technická omezení: časová omezení, případně znalostní omezení studentů (v bakalářském studiu ještě mají nedostatečné translatologické znalosti, případně osobnostní omezení, nedostatek disciplinovanosti), výuku je třeba přizpůsobit dynamice skupiny. I nadále zůstávají otázky: Do jaké míry dát studentům autonomii? Jak moc je učitel řídicím prvkem?

Doc. Duběda: Složka lingvodidaktická, problém serióznosti didaktiky a pedagogiky v českém prostředí. Lze aplikovat na skupiny studentů, jedna skupina by pracovala metodou A, druhá metodou B.

Kandidát: V plánu je aplikovat poznatky na výuku a provést seriózní výzkum, např. v rámci hodin. Lze vycházet i z dosavadních výsledků španělské výzkumné skupiny PACTE (Barcelona), která mimo jiné zkoumá, jak se znalost teorie překladu odráží na kvalitě překladu.

Vyhlášení výsledku tajného hlasování: počet členů komise: 7 – přítomno členů komise: 7 – kladných hlasů: 7. Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.). Komise se shodla, že dizertační práce vysoce přesahuje nároky kladené na tento druh práce.

Zapsala: Petra Vavroušová

Podpis předsedkyně komise:

